

DOI: 10.34015/2523-4552.2026.2.11
УДК 35.072.2(477)

Мерденов Д. Ю.,
аспірант Інституту держави і права
імені В. М. Корецького Національної
академії наук України
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-6435-7044>

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК СУБ'ЄКТ КООРДИНАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У статті досліджено адміністративно-правовий статус громадянського суспільства як суб'єкта координації антикорупційної діяльності в Україні. Актуальність теми обґрунтовано трансформацією публічного управління та потребою переходу від відомчої моделі запобігання корупції до відкритої, підзвітної й орієнтованої на дані антикорупційної політики. Доведено, що інститути громадянського суспільства не можуть розглядатися лише як консультативне середовище: вони беруть участь у виявленні корупційних ризиків, антикорупційній експертизі, моніторингу виконання програмних документів, інформаційному забезпеченні реагування на правопорушення та формуванні суспільної нетерпимості до корупції. На підставі аналізу законодавства України та практики антикорупційних органів охарактеризовано основні форми участі громадськості: громадську антикорупційну експертизу, діяльність громадських рад при НАЗК і НАБУ, повідомлення про можливі факти корупції, участь активістів і журналістів-розслідувачів у виявленні ризиків, а також діяльність антикорупційних коаліцій як прояв мережевого врядування.

Обґрунтовано, що чинне адміністративно-правове регулювання участі громадянського суспільства має переважно рамковий характер, оскільки не формує завершеної процедури реагування органів публічної влади на громадські висновки, не встановлює критеріїв оцінювання результативності взаємодії та не гарантує належного захисту активістів і викривачів. Виокремлено ризики формалізації діяльності громадських рад, фрагментарності опрацювання інформації про корупційні прояви, недостатньої узгодженості компетенцій суб'єктів координації та конфлікту інтересів у третьому секторі. Запропоновано розуміти громадянське суспільство як системоутворюючого учасника поліцентричної моделі протидії корупції, адміністративно-правовий статус якого має охоплювати права участі, процедури врахування результатів громадського контролю, вимоги прозорості та відповідальності. Аргументовано доцільність переходу від декларативно-дорадчої до процедурно зобов'язуючої моделі взаємодії, що передбачає мотивоване публічне реагування

на результати громадської експертизи, інтеграцію верифікованих сигналів у цифрові системи ризик-аналізу, участь громадських коаліцій у формуванні антикорупційної політики, удосконалення захисту викривачів і підзвітності громадських організацій. Констатовано, що нормативно впорядковане партнерство держави й громадянського суспільства є необхідною умовою результативності та легітимності антикорупційної системи України.

Ключові слова: громадянське суспільство; координація антикорупційної діяльності; адміністративно-правовий механізм; громадська антикорупційна експертиза; громадський контроль; антикорупційна політика; НАЗК; НАБУ; викривачі корупції; антикорупційні коаліції; публічне управління; адміністративно-правовий статус.

Постановка проблеми. В умовах трансформації системи публічного управління, євроінтеграційних зобов'язань України та зростання вимог до прозорості владних рішень протидія корупції вже не може розглядатися винятково як функція спеціалізованих антикорупційних органів. Адміністративно-правова наука дедалі частіше виходить із того, що корупція є не лише кримінально-правовим чи етичним викликом, а насамперед наслідком дисфункції процедур публічного адміністрування, дефектів розподілу компетенції, непрозорості управлінських процесів і слабкості механізмів зворотного зв'язку між державою та суспільством. За таких умов громадянське суспільство постає не додатковим елементом антикорупційної інфраструктури, а суб'єктом, який забезпечує виявлення корупційних ризиків, здійснює громадську антикорупційну експертизу, бере участь у моніторингу реалізації антикорупційної стратегії, впливає на порядок денний реформ та формує соціальне середовище нетерпимості до корупції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений науковий аналіз досліджень у сфері адміністративного права, антикорупційної політики та взаємодії держави з ін-

ститутами громадянського суспільства свідчить, що окремі аспекти участі громадськості у протидії корупції та координації антикорупційної діяльності перебували у полі зору вітчизняних науковців. Зокрема, І. С. Бондар, В. Г. Горник, С. О. Кравченко, В. В. Кравченко – дослідили теоретико-прикладні засади антикорупційної політики та запобігання корупції в системі публічного управління, визначивши місце громадських інституцій серед суб'єктів антикорупційної взаємодії (2016 р.) [2]; О. С. Бондаренко – проаналізувала роль громадськості у реалізації антикорупційних реформ, окресливши основні напрями діяльності інститутів громадянського суспільства у сфері запобігання корупції (2023 р.) [3]; Б. О. Гребенюк – обґрунтував значення громадянського суспільства як одного з ключових елементів системи протидії корупції та виокремив основні форми його участі у відповідних процесах (2018 р.) [5]; О. Нестеренко та М. Бадер – звернули увагу на проблеми ефективності діяльності громадських організацій у сфері антикорупційної діяльності та необхідність підвищення прозорості й результативності їх функціонування (2019 р.) [6]; М. Є. Предко – дослідив механізми впливу інститутів

громадянського суспільства на антикорупційну політику України, акцентуючи увагу на інституційних та організаційно-правових формах такої взаємодії (2024 р.) [7]; Е. Расюк – проаналізувала проблемні питання взаємодії спеціальних суб'єктів запобігання корупції у процесі здійснення антикорупційних заходів, зосередивши увагу на недосконалості координаційних механізмів (2022 р.) [11]; Т. І. Созанський та В. В. Луцик – охарактеризували повноваження Національного агентства з питань запобігання корупції та його місце у системі антикорупційних органів (2018 р.) [13]; М. С. Уткіна – дослідила вплив громадянського суспільства на ефективність антикорупційних інституцій, звернувши увагу на значення громадського контролю та інформаційної взаємодії в умовах сучасних викликів (2024 р.) [14]; А. Й. Француз та Р. В. Довгошея – розглянули роль інститутів громадянського суспільства у протидії корупції в Україні в умовах воєнного стану, акцентувавши увагу на необхідності посилення партнерської взаємодії між державою та громадськістю (2024 р.) [15]. Разом із тим, більшість наукових праць зосереджується переважно на загальних питаннях антикорупційної політики, діяльності спеціалізованих антикорупційних органів, механізмах громадського контролю або окремих формах участі громадянського суспільства у протидії корупції. Водночас питання громадянського суспільства саме як суб'єкта координації антикорупційної діяльності, його адміністративно-правового статусу, процедурної ролі у прийнятті та коригуванні антикорупційних рішень, а також механізмів інституціоналізованої взаємодії з

органами публічної влади залишаються недостатньо дослідженими, що зумовлює необхідність подальшого наукового осмислення зазначеної проблематики.

Постановка завдання. Мета статті дослідження адміністративно-правових засад участі громадянського суспільства у координації антикорупційної діяльності, визначення його ролі як системоутворюючого суб'єкта антикорупційної політики, аналіз форм і механізмів взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами публічної влади, а також обґрунтування напрямів удосконалення нормативно-правового регулювання та моделі координаційних правовідносин у сфері запобігання і протидії корупції в Україні.

Виклад основного матеріалу. У науковій доктрині громадянське суспільство як феномен правової дійсності визначається через сукупність організацій, об'єднань, рухів та ініціатив, що функціонують незалежно від держави та ринку і виражають автономні інтереси громадян у різних сферах суспільного життя. В адміністративно-правовому контексті, на думку О. С. Бондаренко, подолати корупційні прояви можливо винятково за залучення інституцій громадянського суспільства, адже саме воно найбільшою мірою зацікавлене у такій перемозі, а без долучення громади неможливо стримати низову корупцію, що є малочутливою до владних імпульсів, які надходять згори, але може бути витіснена внаслідок тиску знизу, старанням громадян та інституцій громадянського суспільства [3]. Саме тому, як видається, громадянське суспільство слід кваліфікувати не як факультативного учасника антико-

рупційної політики, а як системоутворюючий елемент адміністративно-правового механізму координації антикорупційної діяльності. Такий підхід цілком узгоджується із сучасним переходом України від реактивної моделі антикорупційної політики до системної, поступальної та заснованої на даних моделі, в якій координація, моніторинг та оцінка політики набувають самостійного значення.

Нормативно-правова основа участі громадянського суспільства у координації антикорупційної діяльності є достатньо розгалуженою та охоплює цілу низку законодавчих актів. Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII прямо визначає серед принципів запобігання корупції залучення громадськості до формування та реалізації антикорупційної політики; відповідно до ст. 21 зазначеного Закону, органи публічної влади зобов'язані залучати громадськість до розроблення, реалізації та моніторингу виконання антикорупційної стратегії і державних програм [8]. Суттєве значення у формуванні правового підґрунтя для такої участі мають також Закон України «Про громадські об'єднання», Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України», Закон України «Про Вищий антикорупційний суд», Указ Президента України «Питання Ради громадського контролю при Національному антикорупційному бюро України», а також Антикорупційна стратегія України на 2021–2025 роки. Водночас, і це слід особливо підкреслити, сама по собі наявність нормативної бази ще не означає існування завершеної моделі координації, оскільки без процедурного закріплення наслідків участі гро-

мадськості, строків реагування на її пропозиції, критеріїв оцінки ефективності такої участі та правових гарантій захисту активістів відповідне регулювання залишається переважно рамковим.

Центральне місце серед форм участі інститутів громадянського суспільства у координації антикорупційної діяльності посідає громадська антикорупційна експертиза нормативно-правових актів. Закон України «Про запобігання корупції» закріплює повноваження громадськості здійснювати й ініціювати проведення громадської антикорупційної експертизи нормативно-правових актів та проєктів нормативно-правових актів, вносити за підсумками такої оцінки пропозиції до відповідних структур, а також одержувати від них відомості про врахування поданих ініціатив; підсумки такої експертизи підлягають обов'язковому опрацюванню суб'єктом видання відповідного акта [8]. Антикорупційну експертизу, отже, доцільно розглядати не лише як окремий інструмент антикорупційної політики, а як самостійну адміністративно-правову форму координаційної взаємодії суб'єктів протидії корупції, оскільки вона поєднує нормотворчі повноваження органів влади з експертно-аналітичним потенціалом громадськості. На відміну від традиційних форм координації, як-от координаційні наради чи видання спільних актів, антикорупційна експертиза має виразно превентивний характер, бо спрямована на виявлення потенційних корупціогенних факторів до набрання нормативним актом чинності.

Практичне значення цього інструменту підтверджується конкре-

тними даними. За результатами діяльності НАЗК у 2025 році було здійснено моніторинг 1 820 проєктів нормативно-правових актів, проведено 47 антикорупційних експертиз проєктів нормативно-правових актів та одну експертизу чинного нормативного акта, а в межах ширшого моніторингу виконання Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки станом на III квартал 2025 року було встановлено, що 77,5 % заходів виконано повністю або частково [12]. Ці показники, з одного боку, засвідчують зростання процедурної спроможності держави до моніторингу антикорупційної політики, а з іншого – виявляють потребу в інституційному посиленні саме громадського компоненту експертизи, щоб антикорупційне оцінювання не зводилося до внутрішньоапаратної техніки, а залишалося формою зовнішнього фахового тиску на нормотворця. Сучасний науковий дискурс державного управління в цьому аспекті дедалі активніше виходить із того, що координація є якісною лише тоді, коли вона спирається на достовірні дані, відкриті процедури та публічно відстежувані результати.

Важливою інституційною формою участі громадянського суспільства у координації антикорупційної діяльності є громадські ради, сформовані при спеціалізованих антикорупційних органах. При НАЗК діє Громадська рада, яка відповідно до ст. 11 Закону «Про запобігання корупції» є інструментом громадського контролю за діяльністю НАЗК [8], а при НАБУ утворена Рада громадського контролю, якій для висновку подається щорічний звіт Бюро, після чого він оприлюднюється разом із цим висновком [9]. Система взаємодії

НАЗК з інститутами громадянського суспільства охоплює залучення громадськості до розроблення, реалізації та моніторингу виконання антикорупційної стратегії і державних програм, стимулювання повідомлень про факти корупційних правопорушень, залучення до проведення громадської антикорупційної експертизи, замовлення наукових і соціологічних досліджень, а також реалізацію заходів, спрямованих на формування негативного ставлення до корупції [13]. Однак, як слушно наголошує А. Й. Француз, попри високу суспільну легітимність активних суб'єктів громадянського суспільства, їхній реальний вплив на координаційні процеси часто виявляється опосередкованим і залежить від готовності державних інституцій не лише вислуховувати, а й інституціоналізовано враховувати подані висновки [15].

У цьому контексті заслуговує на увагу критичний аспект, згідно з яким навіть за формального закріплення громадських рад у структурі антикорупційних органів ключові рішення щодо функціонування антикорупційної системи держави нерідко ухвалювалися без належної інституціоналізованої участі таких рад [1]. Це свідчить про те, що сьогодні участь інститутів громадянського суспільства у значній частині випадків обмежується консультативними функціями, тоді як сам координаційний потенціал громадськості використовується не повною мірою. Вважаємо, що в адміністративно-правовому сенсі ця проблема має бути розв'язана через перехід від дорадчої моделі до моделі процедурно зобов'язуючої взаємодії, коли відхилення державним органом пропозицій громадськості вимагатиме не

мовчазного ігнорування, а юридично мотивованого рішення.

Однією з найбільш ефективних форм взаємодії державних органів та інститутів громадянського суспільства є інформаційне забезпечення антикорупційних органів відомостями про факти корупції, зловживання владою та нецільове використання публічних ресурсів. Саме повідомлення громадян, громадських організацій і журналістів-розслідувачів нерідко стають підставою для проведення перевірок та відкриття кримінальних проваджень, причому за період з квітня по жовтень 2025 року НАЗК опрацювало майже 2,9 тис. повідомлень про можливі факти корупції, з яких близько 1,6 тис. надійшли безпосередньо від фізичних осіб, а приблизно 20 % отриманих повідомлень стали підставою для подальших заходів реагування [17]. Показовим прикладом практичного результату такої взаємодії є викриття у 2024–2025 роках організованої злочинної групи, причетної до корупційних правопорушень під час закупівлі безпілотних літальних апаратів та засобів радіоелектронної боротьби для потреб оборони, де первинну інформацію забезпечили громадські активісти, журналісти-розслідувачі й волонтерські організації [16]. Отже, інформаційний ресурс громадянського суспільства має не випадковий, а функціонально незамінний характер, оскільки саме він забезпечує раннє виявлення корупційних ризиків у тих секторах, де внутрішньовідомчі механізми реагування є або сповільненими, або корпоративно обмеженими.

Разом із тим ефективність інформаційної взаємодії між антикорупційними органами та інститута-

ми громадянського суспільства залишається нерівномірною і має асиметричний характер. Як зазначає М. С. Уткіна, в умовах воєнного стану роль інститутів громадянського суспільства у виявленні корупційних ризиків істотно зросла, однак механізми інтеграції отриманої ними інформації у діяльність державних органів залишаються недостатньо врегульованими, що призводить до фрагментарності реагування та зниження результативності антикорупційної діяльності [14]. На практиці це означає, що навіть обґрунтовані повідомлення про корупційні ризики можуть не отримати належного процесуального розвитку через недостатність доказової бази, складність юрисдикційного визначення підслідності або відсутність чітко визначених процедур первинного опрацювання інформації. У цьому зв'язку доречно акцентувати, що модерний підхід до державного управління вимагає не просто «приймати сигнали» від суспільства, а вбудовувати їх у цифрові системи моніторингу, ризик-орієнтованого аналізу й оцінки ефективності політики, що узгоджується з переходом НАЗК до моделі антикорупційної політики, заснованої на даних.

Важливою сучасною формою координаційної взаємодії є антикорупційні коаліції організацій громадянського суспільства. Антикорупційні коаліції являють собою добровільні неформальні об'єднання некомерційних організацій, громадських ініціатив та представників підприємницького сектору, які координують спільну діяльність у сфері запобігання корупції; в Україні відповідна практика існує з 2011 року [4]. Такі коаліції здійснюють моніторинг

антикорупційної політики держави, оцінюють її ефективність, формують спільні рекомендації щодо вдосконалення нормативно-правових актів і практик державних органів, координують інформаційні кампанії і просвітницькі ініціативи, а за участю Коаліції «Прозора країна» (RISE Ukraine) та кількох громадських організацій у 2025 році було проведено моніторинг закупівель у сфері оборонної промисловості, що дозволило виявити ризики завищення цін і передати відповідну інформацію НАБУ та САП [10]. Саме тому класифікація форм взаємодії, запропонована Б. О. Гребенюком (серед них формування інституту громадських експертів, участь представників громадянського суспільства у роботі спеціалізованих антикорупційних органів та участь інститутів громадянського суспільства спільно з органами державної влади у заходах щодо протидії корупції) [5], потребує доповнення формою антикорупційних коаліцій, оскільки вони поєднують ознаки організаційної координації, громадського контролю, колективної експертизи та мережевого врядування.

У цьому аспекті особливу методологічну цінність має концепція І. С. Бондаря, В. Г. Горника, С. О. Кравченка та В. В. Кравченка, які включають до структури взаємодії в антикорупційній діяльності державні та муніципальні органи влади, міжнародні органи й організації, уповноважених з прав людини, громадські об'єднання й організації, засоби масової інформації та саморегульовані організації, представників бізнесу, а також окремих громадян і юридичних осіб [2]. На відміну від більш вузьких підходів, ця модель дозволяє розглядати громадянське

суспільство не ізольовано, а як частину поліцентричної системи координації, де кожен суб'єкт має власну функціональну нішу. Водночас, важливо підкреслити, що у системі адміністративного права громадянське суспільство повинно розглядатися не лише через участь, а через адміністративно-правовий статус, який охоплює права, обов'язки, гарантії, форми взаємодії, межі відповідальності та процесуальні наслідки його дій.

Попри наявність позитивних прикладів взаємодії, вітчизняна наука адміністративного права фіксує низку системних проблем, що перешкоджають повноцінній реалізації координаційного потенціалу громадянського суспільства. На думку Е. Расюк, такими проблемами є обмежена регламентація взаємодії, недеталізованість відповідного процесу, мала кількість нормативно-правових актів щодо взаємодії та відсутність механізму оцінки її ефективності [11]. Як слушно зауважує М. Є. Предко, брак узгодженості компетенцій суб'єктів, що реалізують координацію протидії корупції, спричинений передусім відсутністю закріпленої в законодавстві ієрархічної побудови структур, наділених повноваженнями на таку координацію, та порядку їхньої співпраці між собою [7]. Отже, ключовий недолік чинного адміністративно-правового регулювання полягає в тому, що громадянське суспільство досі частіше описується як об'єкт залучення, а не як суб'єкт координації, тобто як адресат державної політики, а не як учасник прийняття, супроводу і корекції управлінських рішень.

Окремої уваги заслуговує проблема захисту антикорупційних ак-

тивістів та представників громадянського суспільства, які провадять відповідну діяльність. Держава має застосовувати належні заходи для уможливлення функціонування антикорупційних громадських формувань та окремих активістів, а також для їх оберігання від неправомірних посягань, утисків і чинення перешкод у роботі; з урахуванням організованої природи злочинних посягань проти антикорупційних активістів їх розслідування повинно перебувати під особливим контролем відповідних структур [7]. Механізм захисту викривачів корупції, запроваджений Законом України «Про запобігання корупції», потребує подальшого вдосконалення, зокрема в частині забезпечення реальної анонімності та ефективних заходів відновлення порушених прав особи, яка повідомила про корупцію. Додатково сучасний міжнародний та національний порядок денний підтверджує високу вагу цього напрямку, оскільки за результатами моніторингу ОЕСР Україна у 2025 році отримала один із найвищих показників саме у сфері захисту викривачів.

Не менш важливою є проблема «корупції в третьому секторі», коли самі інститути громадянського суспільства можуть ставати об'єктом або суб'єктом корупційних відносин. О. В. Нестеренко обґрунтовано вказує на існування прикладів громадських організацій, які фактично не здійснюють протидію корупції, а переслідують корисливі політичні або бізнесові цілі під гаслом боротьби з нею [6]. Саме тому «романтизація» громадянського суспільства як апіорно добродісного середовища видається методологічно хибною, адже з адміністративно-правової точки зору будь-

який суб'єкт координації повинен бути включений у режим прозорості, підзвітності та конфлікту інтересів. Звідси випливає потреба у запровадженні чітких вимог до прозорості діяльності громадських організацій, які беруть участь у координаційних процесах, у встановленні обмежень щодо участі в антикорупційних комісіях осіб із конфліктом інтересів, а також у визначенні юридичної відповідальності за втручання в діяльність громадських організацій, що здійснюють нагляд та контроль.

Серйозною перешкодою для ефективної координаційної взаємодії залишається також низький рівень суспільної довіри як до органів державної влади загалом, так і до антикорупційних органів зокрема. Водночас результати експертного опитування 2025 року показують, що серед антикорупційних інституцій найбільш ефективними експерти вважають НАБУ, САП, ВАКС і НАЗК, а серед найбільш дієвих напрямів антикорупційної політики для зменшення рівня корупції називають автоматизацію процедур надання державних послуг та регулювання діяльності бізнесу, забезпечення невідворотності відповідальності за корупцію, реформування правосуддя, формування суспільної нетерпимості до корупції та забезпечення незалежності антикорупційних інституцій [6]. Це означає, що проблема довіри у сучасному антикорупційному дискурсі вирішується не риторично, а через якість адміністративних процедур, реальну незалежність органів, передбачуваність правозастосування і відчутний для суспільства результат. Відтак відомчі антикорупційні плани центральних органів виконавчої влади повинні відображати не

декларативне залучення громадськості, а конкретні механізми її участі у моніторингу, аудиту ризиків, оцінці регуляторних рішень та коригуванні управлінських практик.

Виходячи з аналізу сучасного стану правового регулювання та практики участі інститутів громадянського суспільства у координації антикорупційної діяльності, є підстави обґрунтувати модель ефективної взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства, яка включала б чітко визначений склад учасників взаємодії, предмет такої взаємодії у вигляді сукупності суспільних відносин, що виникають у процесі координованого здійснення антикорупційних заходів, принципи взаємодії – незалежності, об'єктивності, безсторонності, системності та взаємної відповідальності за результати, а також форми взаємодії від антикорупційної експертизи і моніторингу до спільних консультативних органів і критеріїв оцінки ефективності взаємодії. Цю модель слід доповнити ще трьома складовими, які чітко впливають із сучасного стану державного управління: по-перше, цифровими механізмами інтеграції інформації, що надходить від громадськості, у системи ризик-аналізу; по-друге, процедурою обов'язкового публічного реагування органів влади на результати громадської антикорупційної експертизи; по-третє, нормативним закріпленням участі громадських коаліцій у підготовці та коригуванні галузевої антикорупційної політики. Сучасна антикорупційна політика України вже розвивається як політика, що базується на даних, а тому цілком логічним є перетворення громадянського суспільства на

одного з постійних постачальників верифікованої інформації для державної системи моніторингу та оцінки антикорупційних рішень.

Принцип спільної відповідальності держави і громадянського суспільства за результати антикорупційної діяльності повинен бути закріплений не лише на рівні декларативних норм-принципів, а й реалізований у конкретних правових механізмах. Ідеться, зокрема, про обов'язкове врахування результатів громадського антикорупційного моніторингу при формуванні відомчих планів протидії корупції, встановлення юридичної відповідальності за ненадання обґрунтованої відповіді на пропозиції громадських організацій за наслідками антикорупційної експертизи, ухвалення спеціального нормативно-правового акта, що регулював би координацію взаємодії органів публічної влади та всіх суб'єктів протидії корупції, включаючи громадські організації, а також розроблення прозорих критеріїв та умов державного фінансування антикорупційних громадських організацій на конкурсній основі. Доречно також врахувати, що рекомендації експертного середовища на 2026 рік передбачають забезпечення незалежності антикорупційних інституцій, посилення результативності розслідувань корупційних злочинів, зміцнення інституційної спроможності НАЗК, удосконалення законодавства у сфері правосуддя та розширення участі міжнародних експертів у конкурсних процедурах, що прямо впливає і на майбутню модель координаційних правовідносин за участю громадянського суспільства. Саме в цьому вбачається сучасний адміністративно-правовий зміст антикоруп-

ційної координації: не в епізодичному залученні громадськості до консультацій, а в нормативно впорядкованому партнерстві, де громадянське суспільство виконує функції діагностики, сигналізації, експертного супроводу, публічного контролю й корекції державної антикорупційної політики.

Висновки. Взаємодія органів державної влади та інститутів громадянського суспільства у координації протидії корупції є не додатковим, а системоутворюючим елементом антикорупційної системи України, без якого неможливо досягти стійких і незворотних результатів у подоланні корупції. Ефективність такої взаємодії визначається не лише наявністю нормативно-правової бази, а й реальним рівнем незалежності та ресурсної спроможності інститутів громадянського суспільства, ступенем інститу-

ційної відкритості антикорупційних органів, упровадженню data-driven інструментів моніторингу, автоматизацією адміністративних процедур, якісним захистом викривачів та наявністю суспільної довіри до системи протидії корупції загалом. Відтак, адміністративно-правовий статус громадянського суспільства у системі координації антикорупційної діяльності потребує законодавчої конкретизації та нормативного оформлення у вигляді системної правової конструкції, а не розрізнених приписів галузевого законодавства. Перспективи подальших досліджень і полягають у розробленні питань процедурної обов'язковості врахування громадських висновків, цифрової інтеграції антикорупційних сигналів від громадськості та стандартів підзвітності самих інститутів громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Антикорупційні протести 2025 року в Україні. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/2025_anti-corruption_protests_in_Ukraine (дата звернення: 25.04.2026).
2. Бондар І. С., Горник В. Г., Кравченко С. О., Кравченко В. В. Антикорупційна політика та запобігання корупції в публічному управлінні : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2016. 192 с. URL: <https://lib.knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2016/08/anticorruption-title.pdf> (дата звернення: 25.04.2026).
3. Бондаренко О. С. Роль і напрями діяльності громадськості в реалізації антикорупційних реформ. *Право і безпека*. 2023. № 4 (91). С. 82-94. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2023.4.07>.
4. В Україні створили антикорупційну коаліцію інститутів громадянського суспільства. URL: <https://pravongo.org/blog/v-ukrayini-stvoryly-antykoriupciynnu-koalitsiyu-instytutiv-hromadyanskoho-suspilstva> (дата звернення: 25.04.2026).
5. Гребенюк Б. О. Громадянське суспільство як один із головних елементів протидії корупції. *Публічне управління та регіональний розвиток*. 2018. № 2. С. 260-275. DOI: <https://doi.org/10.26693/pard2018.02.260>.
6. Нестеренко О., Бадер М. Замість висновків. Як підвищити ефективність антикорупційної діяльності місцевих громадських організацій. *Громадянське суспільство vs. корупція в Україні* / за заг. ред. О. В. Нестеренко. Київ : Дух і Літера, 2019. С. 213-228.
7. Предко М. Є. Механізми впливу інститутів громадянського суспільства на антикорупційну політику України : дис. ... д-ра філософії : 281 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2024. 251 с.

8. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 25.04.2026).
9. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1698-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 47. Ст. 2051. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> (дата звернення: 25.04.2026).
10. Прозора відбудова. Навіщо ми створили коаліцію громадських організацій RISE Ukraine. Transparency International Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org/blogs/prozora-vidbudova-navishho-my-stvoryly-koalitsiyu-gromadskyyh-organizatsiy-rise-ukraine/> (дата звернення: 25.04.2026).
11. Расюк Е. Проблемні питання взаємодії спеціальних суб'єктів запобігання корупції під час здійснення заходів з протидії корупційній злочинності в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2022. Вип. 70. С. 433–438. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.70.70>.
12. Результати роботи НАЗК за 2025 рік: антикорупційна експертиза та стратегічний аналіз корупційних ризиків. НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/rezultaty-diyalnosti-nazk-za-2025-rik-antykoruptysiyna-ekspertyza-ta-strategichnyy-analiz-koruptysiynyh-ryzykiv/> (дата звернення: 25.04.2026).
13. Созанський Т. І., Луцик В. В. Повноваження Національного агентства з питань запобігання корупції. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2018. № 1. С. 302–314.
14. Уткіна М. С. Вплив громадянського суспільства на ефективність антикорупційних інституцій. *Академічні візії*. 2024. Вип. 37. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14222885>.
15. Француз А. Й., Довгошея Р. В. Інститути громадянського суспільства у протидії корупції в Україні в умовах війни. *Legal Bulletin*. 2024. № 4 (14). С. 144–160. DOI: <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2024-14-A2>.
16. Шість підозрюваних у корупції під час закупівлі БпЛА та обладнання для електронної боротьби. НАБУ. URL: <https://nabu.gov.ua/en/news/koruptyciia-pryzakupivli-bpla-ta-zasobiv-reb-shestero-pidozriuvanykh/> (дата звернення: 25.04.2026).
17. Як працює розгляд повідомлень про корупцію: чому не кожен сигнал стає основою для подальших перевірок. НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/yak-pratsyue-rozglyad-povidomlen-pro-koruptysiyu-chomu-ne-kozhen-sygnal-stae-osnovoyu-dlya-podalshyh-perevirok/> (дата звернення: 25.04.2026).

References

1. 2025 anti-corruption protests in Ukraine. (n.d.). Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/2025_anti-corruption_protests_in_Ukraine
2. Bondar, I. S., Hornyk, V. H., Kravchenko, S. O., & Kravchenko, V. V. (2016). *Antykoruptysiina polityka ta zapobihannia koruptsii v publichnomu upravlinni* [Anti-corruption policy and prevention of corruption in public administration]. Lira-K. <https://lib.knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2016/08/anticorruption-title.pdf>
3. Bondarenko, O. S. (2023). Rol i napriamy diialnosti hromadskosti v realizatsii antykoruptysiynykh reform [The role and directions of public activity in the implementation of anti-corruption reforms]. *Pravo i Bezpeka*, 4(91), 82–94. <https://doi.org/10.32631/pb.2023.4.07>
4. V Ukraini stvoryly antykoruptysiinu koalitsiiu instytutiv hromadianskoho suspilstva [An anti-corruption coalition of civil society institutions was created in Ukraine]. (n.d.). Pravongo. <https://pravongo.org/blog/v-ukrayini-stvoryly-antykoruptysiynu-koalitsiyu-instytutiv-hromadyanskoho-suspilstva>

5. Hrebeniuk, B. O. (2018). Hromadianske suspilstvo yak odyin iz holovnykh elementiv protydii koruptsii [Civil society as one of the main elements of combating corruption]. *Publichne Upravlinnia ta Rehionalnyi Rozvytok*, 2, 260–275. <https://doi.org/10.26693/pard2018.02.260>
6. Nesterenko, O., & Bader, M. (2019). Zamist vysnovkiv. Yak pidvyshchyty efektyvnist antykoruptsiinoi diialnosti mistsevykh hromadskykh orhanizatsii [Instead of conclusions. How to improve the effectiveness of anti-corruption activities of local public organisations]. In O. V. Nesterenko (Ed.), *Hromadianske suspilstvo vs. koruptsiia v Ukraini* [Civil society vs. corruption in Ukraine] (pp. 213–228). Dukh i Litera.
7. Predko, M. Ye. (2024). Mekhanizmy vplyvu instytutiv hromadianskoho suspilstva na antykoruptsiinu polityku Ukrainy [Mechanisms of influence of civil society institutions on the anti-corruption policy of Ukraine] (Doctoral dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in speciality 281, Taras Shevchenko National University of Kyiv).
8. Law of Ukraine “On Prevention of Corruption” No. 1700-VII (2014, October 14). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 49, Art. 2056. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
9. Law of Ukraine “On the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine” No. 1698-VII (2014, October 14). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 47, Art. 2051. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>
10. Prozora vidbudova. Navishcho my stvoryly koalitsiiu hromadskykh orhanizatsii RISE Ukraine [Transparent reconstruction. Why we created the coalition of public organisations RISE Ukraine]. (n.d.). Transparency International Ukraine. <https://ti-ukraine.org/blogs/prozora-vidbudova-navishcho-my-stvoryly-koalitsiyu-gromadskykh-organizatsij-rise-ukraine/>
11. Rasiuk, E. (2022). Problemni pytannia vzaiemodii spetsialnykh subiektiv zapobihannia koruptsii pid chas zdiisnennia zakhodiv z protydii koruptsiinii zlochynnosti v Ukraini [Problematic issues of interaction of special anti-corruption entities during implementation of measures to combat corruption crime in Ukraine]. *Naukovyi Visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu*. Seriya: Pravo, 70, 433–438. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.70.70>
12. National Agency on Corruption Prevention. (n.d.). Rezultaty roboty NAZK za 2025 rik: antykoruptsiina ekspertyza ta stratehichnyi analiz koruptsiinykh ryzykiv [Results of NACP activities for 2025: Anti-corruption expertise and strategic analysis of corruption risks]. <https://nazk.gov.ua/uk/rezultaty-diyalnosti-nazk-za-2025-rik-antykoruptsiyna-ekspertyza-ta-stratehichnyy-analiz-koruptsiynykh-ryzykiv/>
13. Sozanskyi, T. I., & Lutsyk, V. V. (2018). Povnovazhennia Natsionalnoho ahentstva z pytan zapobihannia koruptsii [Powers of the National Agency on Corruption Prevention]. *Naukovyi Visnyk Lvivskoho Derzhavnoho Universytetu Vnutrishnikh Sprav*. Seriya Yurydychna, 1, 302–314.
14. Utkina, M. S. (2024). Vplyv hromadianskoho suspilstva na efektyvnist antykoruptsiinykh instytutiv [Influence of civil society on the effectiveness of anti-corruption institutions]. *Akademichni Vizii*, 37. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14222885>
15. Frantsuz, A. Y., & Dovhosheia, R. V. (2024). Instytuty hromadianskoho suspilstva u protydii koruptsii v Ukraini v umovakh viiny [Civil society institutions in combating corruption in Ukraine under wartime conditions]. *Legal Bulletin*, 4(14), 144–160. <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2024-14-A2>
16. Shist pidozriuvanykh u koruptsii pid chas zakupivli BpLA ta obladnannia dlia elektronnoi borotby [Six suspects in corruption during procurement of UAVs and electronic warfare equipment]. (n.d.). NABU. <https://nabu.gov.ua/en/news/koruptciia-pry-zakupivli-bpla-ta-zasobiv-reb-shestero-pidozriuvanykh/>

17. National Agency on Corruption Prevention. (n.d.). Yak pratsiuiie rozghliad povidomlen pro koruptsiu: chomu ne kozhen syhnal staie osnovoiu dlia podalshykh perevirok [How the review of corruption reports works: Why not every signal becomes the basis for further inspections]. <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/yak-pratsyue-rozglyad-povidomlen-pro-koruptsiyu-chomu-ne-kozhen-sygnal-stae-osnovoyu-dlya-podalshyh-perevirok/>

Merdenov D. Yu., *Ph.D. Student of V. M. Koretsky Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine*

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-6435-7044>

Civil Society as a Subject of Coordination of Anti-Corruption Activities: Administrative and Legal Aspect

The article examines the administrative and legal status of civil society as a subject of coordination of anti-corruption activities in Ukraine. The relevance of the topic is substantiated by the transformation of public administration and the need to transition from a departmental model of corruption prevention to an open, accountable, and data-driven anti-corruption policy. It is demonstrated that civil society institutions cannot be regarded merely as a consultative environment: they participate in the identification of corruption risks, anti-corruption expert review, monitoring of the implementation of programmatic documents, information support for responses to offences, and the formation of public intolerance towards corruption. Based on an analysis of Ukrainian legislation and the practice of anti-corruption bodies, the principal forms of public participation are characterised: public anti-corruption expert review, the activities of public councils under the NACP and NABU, reporting of possible facts of corruption, the involvement of activists and investigative journalists in risk identification, and the activities of anti-corruption coalitions as a manifestation of network governance.

It is substantiated that the current administrative and legal regulation of civil society participation is predominantly framework-based in nature, as it does not establish a complete procedure for the response of public authorities to civil society findings, does not set criteria for evaluating the effectiveness of interaction, and does not guarantee adequate protection for activists and whistleblowers. The article identifies risks of the formalisation of public councils' activities, the fragmentary processing of information on corruption manifestations, insufficient coordination of the competences of coordinating actors, and conflicts of interest within the third sector. It is proposed that civil society be understood as a system-forming participant in a polycentric model of countering corruption, whose administrative and legal status should encompass participation rights, procedures for taking the results of public oversight into account, and requirements of transparency and accountability. The expediency of transitioning from a declarative-advisory to a procedurally binding model of interaction is argued, which envisages a reasoned public response to the results of public expert review, the integration of verified signals into digital risk-analysis systems, the involvement of civil society coalitions in the formation of anti-corruption policy, the improvement of whistleblower protection, and the ac-

countability of civic organisations. It is concluded that a normatively structured partnership between the state and civil society is a necessary condition for the effectiveness and legitimacy of Ukraine's anti-corruption system.

Keywords: *civil society; coordination of anti-corruption activities; administrative and legal mechanism; public anti-corruption expert review; public oversight; anti-corruption policy; NACP; NABU; corruption whistleblowers; anti-corruption coalitions; public administration; administrative and legal status.*

Цитування за ДСТУ 8302:2015: Мерденов Д. Ю. Громадянське суспільство як суб'єкт координації антикорупційної діяльності: адміністративно-правовий аспект. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2026. № 2(36). С. 117-130. DOI: <https://doi.org/10.34015/2523-4552.2026.2.11>

Citation APA: Merdenov, D. Yu. (2026). Hromadianske suspilstvo yak subiekt koordynatsii antykoruptsiinoi diialnosti: administratyvno-pravovyi aspekt [Civil society as a subject of coordination of anti-corruption activities: administrative and legal aspect]. *Bulletin of the Penitentiary association of Ukraine*, 2(36), 117-130. <https://doi.org/10.34015/2523-4552.2026.2.11>

Внесок автора. Автор самостійно здійснив концептуалізацію дослідження, аналіз джерел, підготовку тексту статті та формулювання висновків. Автор ознайомився з остаточною версією рукопису, схвалив її та погодився з поданням статті до публікації.

Академічна доброчесність. Автор підтверджує оригінальність, точність і достовірність тексту статті та наведених у ній результатів, а також дотримання принципів академічної доброчесності.

Використання інструментів штучного інтелекту. Автор засвідчує, що під час підготовки цієї статті інструменти штучного інтелекту не використовувалися.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє про відсутність реального чи потенційного конфлікту інтересів.

Фінансування. Дослідження виконано в межах наукової діяльності автора у відповідних установах і не мало окремого зовнішнього фінансування.

Author Contribution. The author independently conceptualized the study, analyzed the sources, prepared the text of the article, and formulated the conclusions. The author reviewed the final version of the manuscript, approved it, and agreed to submit the article for publication.

Academic Integrity Statement. The author confirms the originality, accuracy, and reliability of the text of the article and the results presented therein, as well as compliance with the principles of academic integrity.

Use of Artificial Intelligence Tools. The author certifies that no artificial intelligence tools were used in the preparation of this article.

Conflict of Interest. The author declares that there is no actual or potential conflict of interest.

Funding. The research was conducted within the framework of the author's academic activities at the relevant institutions and did not receive special external funding.

Надійшла: 29.04.2026

Прийнята до друку: 20.05.2026

Опублікована: 31.05.2026

Received: 29 April 2026

Accepted for publication: 20 May 2026

Published: 31 May 2026